

ੴ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ

117

ਸਿਮਰਨ

ਭਾਗ-੮

‘ਖੜੀ’

ਸਿਮਰਨ

ਭਾਗ-8

ਉੱਜ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ — ਪਰ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਦਰਸਾ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਕੀਦੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ —

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ॥
 ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ॥
 ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ॥
 ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ॥
 ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸੁਧਾਖੁਰ॥
 ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ॥
 ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ॥
 ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ॥

(ਪੰਨਾ-੨੬੨)

— ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੇਕ ਲਾਭ ਦੱਸਕੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ —

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਬਸੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੂਖੁ ਜਮੁ ਨਸੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਸਮਨੁ ਟਰੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਭਉ ਨ ਬਿਆਪੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਖੁ ਨ ਸੰਤਾਪੈ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ॥
 ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗਿ॥

(ਪੰਨਾ-੨੬੨)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ — ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਇਕੇ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ —

1. ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੁੱਖ, ਕਲੋਸ਼, ਸੰਤਾਪ ਆਦਿ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
2. ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸੁਖ-ਅਨੰਦ-ਕਲਿਆਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
3. ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਮੋਲਿਕ ਦਾਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
4. ਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਇਲਾਹੀ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਹਉਮੈ-ਵੇਡ੍ਹਿਆ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਅਥਵਾ ਗੁਝੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ — ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ —

ਸੱਚ ਹਨ !

ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹਨ !!

ਅਟੱਲ ਹਨ !!!

ਇਸ ਦੀਰਘ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਹਨ —

ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਦੋ ਮੰਡਲ ਹਨ —

1. ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਜਾਂ ਸਚਖੰਡ

2. ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ

ਆਪੀਨ੍ਹੇ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

ਦੁਜੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਛਿਠੋ ਚਾਉ॥

(ਪੰਨਾ-੪੬੩)

ਇਹ ‘ਅਨੰਤ ਕੁਦਰਤ’ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ‘ਇਲਾਹੀ ਕਵਾਉ’ ਦੁਆਰਾ ਸਾਜੀ ਹੈ, ਅਤੇ ‘ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ’ ਦੇ ਸਰਬੱਗ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ —

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥

(ਪੰਨਾ-੧)

ਇਲਾਹੀ ‘ਹੁਕਮ’ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਅੱਡਰੋ-ਅੱਡਰੇ —

ਨਿਯਮ

ਕਾਨੂੰਨ

ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ

ਗੁਣ-ਅਵਗੁਣ
ਰੰਗ-ਰਸ
ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾਵਾਂ

— ਆਦਿ ਹਨ।

‘ਆਤਮ-ਮੰਡਲ’ ਅਥਵਾ ਸਚਖੰਡ ਵਿੱਚ ‘ਨਿਰੰਕਾਰ’ ਆਪ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥

(ਪੰਨਾ-੮)

ਇਹ ‘ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ’ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਣਹਾਰ ਮਾਇਕੀ ਟਾਪੁ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਆਤਮਿਕ-ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਉਹ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਵੱਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ‘ਇਲਾਹੀ’ —

ਪ੍ਰੀਤ

ਪ੍ਰੇਮ

ਰਸ

ਚਾਉ

ਸੁਖ

ਅਨੰਦ

ਹੁਣੁਝਣ

ਜੀਵਨ ਰੌ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਨਦਰ-ਕਰਮ

ਬਖਸ਼ਿਸ਼

ਸ਼ਬਦ

ਨਾਮ

— ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ‘ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਵਿੱਚ ਪੁੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ‘ਗੁਰਮੁਖਿ’ ਰੂਹਾਂ —

ਅਨੰਤ ਆਤਮ ਸੁਖ

ਬਿਸਮਾਦੀ ਮਹਾਂ-ਰਸ

ਬਿਸਮਾਦੀ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ

ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾਵਾਂ

— ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ‘ਨਿਰੰਕਾਰੀ-ਪ੍ਰੀਤਮ’ ਦੀ ਨਿੱਘੀ-ਹਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਅਨਹਦ-ਵਿਸਮਾਦੀ-ਰੰਗ-ਰਸ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ —

- ਮਾਈ ਗੀ ਪੇਖਿ ਰਹੀ ਬਿਸਮਾਦ॥
ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਅਚਰਜ ਤਾ ਕੇ ਸ਼ਾਦ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੨੬)
- ਤਹ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਸਦਾ ਅਨਹਦ ਝੁਣਕਾਰੇ ਰਾਮ॥
ਮਿਲਿ ਗਾਵਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਜੈਕਾਰੇ ਰਾਮ॥
ਮਿਲਿ ਸੰਤਿ ਗਾਵਹਿ ਖਸਮ ਭਾਵਹਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਰੰਗ ਭਿੰਨੀਆ॥ (ਪੰ.-੫੪੫)
- ਅਨਹਦੇ ਅਨਹਦੁ ਵਾਜੈ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੇ ਰਾਮ॥
ਮੇਰਾ ਮਨੋ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਲਾਲ ਪਿਆਰੇ ਰਾਮ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩੬)
- ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣ ਮਾਤਾ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾ ਨਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਉਪਜੀ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੁ ਜਾਤਾ॥ (ਪੰਨਾ-੫੩੨)
- ਨਿਰਕਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ 'ਮਾਇਆ' ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਉਗੁਣ 'ਪੋਹ' ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ —
ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ॥
ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ॥ (ਪੰਨਾ-੮੧੯)
- ਗੂੜੀ ਭਾਹਿ ਜਲੈ ਸੰਸਾਰਾ ਭਗਤ ਨ ਬਿਆਪੈ ਮਾਇਆ॥ (ਪੰਨਾ-੬੭੩)
- ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਿ ਹਰਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗਉ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਅੰਚਲੁ ਗਹੀਐ॥
ਆਂਚ ਨ ਲਾਗੈ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਤੇ ਸਰਨਿ ਸੁਆਮੀ ਕੀ ਅਹੀਐ॥ (ਪੰਨਾ-੫੩੧)
- ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ॥
ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀਂ ਤਿਹਿ ਠਾਉ॥ (ਪੰਨਾ-੩੮੫)
- ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਤੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਜੀਵ 'ਮਾਇਆ' ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ
ਕੇ 'ਮੈਂ ਮੇਰੀ' ਅਥਵਾ 'ਹਉਮੈ' ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ-
ਰੰਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦੇ ਹਨ —
- ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਕੂੜਿਆਰੁ॥
ਹਉ ਵਿਚਿ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵੀਚਾਰੁ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੬)
- ਹਉਮੈ ਜਲਤੇ ਜਲਿ ਮੁਏ ਭ੍ਰਮਿ ਆਏ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥ (ਪੰਨਾ-੬੪੩)
- ਇਹੁ ਮਨੁ ਧੰਧੈ ਬਾਂਧਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇ॥
ਮਾਇਆ ਮੂਠਾ ਸਦਾ ਬਿਲਲਾਇ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)
- ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਧਾਰਿ ਬੰਧਨਿ ਬੰਧਿਆ॥
ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰ ਮਾਇਆ ਧੰਧਿਆ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੧)
- ਕਾਮੁ ਕੋਧੁ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਚੀਤੁ॥
ਝੂਠ ਵਿਕਾਰਿ ਜਾਗੈ ਹਿਤ ਚੀਤੁ॥
ਪੁੰਜੀ ਪਾਪ ਲੋਭ ਕੀ ਕੀਤੁ॥ (ਪੰਨਾ-੧੫੩)

ਭੂਲਿਓ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਉਰਝਾਇਓ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਓ ਲਾਲਚ ਲਗਿ ਤਿਹ ਤਿਹ ਆਪੁ ਬੰਧਾਇਓ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੨)

ਇਹ ਮਾਇਕੀ ਕਾਇਨਾਤ 'ਸਵੈਭੰਗ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਕਾਰ ਦੀ 'ਕਿਤ' ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ 'ਹੁਕਮ' ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਇਕੀ 'ਵਡ ਖੇਲ ਤਮਾਸੇ' ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਣਾ ਬਣਾਉਣ
ਲਈ 'ਪੰਜ ਬਟਵਾਰੇ' ਅਥਵਾ — ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ
ਰੁਚੀਆਂ ਅਥਵਾ ਅਉਗਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ —

ਪੰਚ ਪੂਤ ਜਣੇ ਇਕ ਮਾਇ॥

ਉਤਭੁਜ ਖੇਲੁ ਕਰਿ ਜਗਤ ਵਿਆਇ॥

(ਪੰਨਾ-੮੬੫)

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਕਰਤੇ ਲਾਈ॥

ਏਹੁ ਹੁਕਮੁ ਕਰਿ ਸਿਸਟਿ ਉਪਾਈ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੬੧)

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ॥

ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ॥

ਇਆਹੁ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ॥

(ਪੰਨਾ-੨੬੭-੬੮)

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੇਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀਂ ਬੂਝਹਿ

ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੂਕਾਰਾ॥

(ਪੰਨਾ-੬੦੦)

ਇਹ 'ਮਾਇਕੀ' ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਅਉਗਣਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ
ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ —

ਈਰਖਾ

ਦਵੈਤ

ਵੈਰ

ਵਿਰੋਧ

ਨਿੰਦਾ

ਚੁਗਲੀ

ਸਾੜਾ

ਕੁਲਝਣਾ

ਦੁੱਖ

ਕਲੇਸ਼

ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ

ਝੂਠ

ਡਰ

ਫਰੋਬ

ਚਿੰਤਾ

ਸ਼ੱਕ

ਬੇਈਮਾਨੀ

ਖੁਦਗਰਜੀ

ਮੈਂ-ਮੇਰੀ

ਨਫਰਤ

ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ

—ਆਦਿ ‘ਅਸੁਰੀ ਅਉਗੁਣ’ ਉਪਜਦੇ ਹਨ।

‘ਜੇ ਜੈਸੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਫਲ੍ਹ ਖਾਇ’ — ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਮੇਹ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਾਇਣ ਹੋ ਕੇ ‘ਹਰੀ’ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਥਵਾ ਉਸਦਾ ‘ਸਿਮਰਨ’ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਟੱਲ ਅਸੂਲ — ‘ਜੇ ਮੈਂ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈਂ ਪਾਇਆ’ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਉਗੁਣ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਉਸਦਾ ‘ਸਿਮਰਨ’ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਆਤਮ ਪਾਇਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ‘ਦੈਵੀ ਗੁਣ’ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ —

ਸਤ

ਸੰਤੋਖ

ਦਇਆ

ਧਰਮ

ਖਿਮਾ

ਨਿਮਰਤਾ

ਪਿਆਰ

ਇਤਫਾਕ

ਸੇਵਾ-ਭਾਵ

ਪਰਉਪਕਾਰ

ਮਿਤਰਤਾ

ਸ਼ਾਂਤੀ

ਹਮਦਰਦੀ

ਧੀਰਜ
 ਵਿਸ਼ਵਾਸ
 ਮਿਲਵਰਤਣ
 ਆਪਾ ਵਾਰਨਾ
 ਪ੍ਰੀਤ
 ਪ੍ਰੇਮ
 ਰਸ
 ਚਾਉ

—ਆਦਿ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਹਰੀ' ਨੂੰ 'ਭੁੱਲਣਾ' ਹੀ —
 ਸਾਰੇ ਮਾਇਕੀ ਅਉਗੁਣਾਂ ਅਥਵਾ ਦੁੱਖ-ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹੈ।
 ਅਤੇ ਹਰੀ ਨੂੰ 'ਯਾਦ ਕਰਨਾ' ਜਾਂ ਉਸਦਾ 'ਸਿਮਰਨ' ਹੀ —
 ਸਾਰੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਅਥਵਾ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਸੋਮਾ ਹੈ।
 ਦੂਖ ਤਦੇ ਜਾਦਿ ਵੀਸਰੈ
 ਸੁਖ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ॥ (ਪੰਨਾ
 ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੋ ਲਾਗੂ
 ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ॥ (ਪੰਨਾ

ਦੂਖ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ॥ ਭੁਖ ਵਿਆਪੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਾਵੈ॥
 ਸਿਮਰਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ਜਿਸੁ ਦੇਵੈ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ ਜੀਉ॥ (ਪੰਨ
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਸੁਣਦਿਆਂ ਅਥਵਾ ਗੁਰ
 ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਚੇਰਾ ਪਰਿਵ
 ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮਾਇਕੀ ਖਲਜਗਣ ਵਿੱਚ ਗਰ
 ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ —

1. ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭੇਦਾਂ ਅਥਵਾ 'ਤਤ' ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਨਿਸਚਾ ਨ
2. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਢਾਲਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ।
3. ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਾ
ਇਸਦੀ ਕਮਾਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ।
4. ਜੇ ਅਸੀਂ 'ਸਿਮਰਨ' ਕਰਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ, ਠਾਠਾ-

ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ।

5. ਅਸੀਂ ‘ਨੁਸਖਾ’ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਨੁਸਖੇ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਨਹੀਂ।

ਪੂਛਤ ਪਥਿਕ ਤਿਹ ਮਾਰਗਿ ਨ ਧਾਰੈ ਪਗਿ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਦੇਸ ਕੈਸੇ ਬਾਤਨ ਸੇ ਜਾਈਐ।

ਪੂਛਤ ਹੈ ਬੈਦ ਖਾਤ ਅਉਖਦ ਨ ਸੰਜਮ ਸੈ
ਕੈਸੇ ਮਿਟੈ ਰੋਗ ਸੁਖ ਸਹਜ ਸਮਾਈਐ।

ਪੂਛਤ ਸੁਹਾਗਨ ਹੈ ਕਰਮਿ ਦੁਹਾਗਨਿ ਕੈ

ਰਿਦੈ ਬਿਬਿਚਾਰ ਕਤ ਸਿਹਜਾ ਬੁਲਾਈਐ।

ਗਾਇ ਸੁਨੇ ਆਂਖੇ ਮੀਚੈ ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮਪਦੁ

ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ੁ ਗਹਿ ਜਉ ਲਉ ਨ ਕਮਾਈਐ। (ਕਬਿਤ ਭਾ. ਗੁ. -੮੩੯)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਗਿਆਸ੍ਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁਢਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਉਣ ਦੀ
ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ —

1. ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ।

2. ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ।

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨)

ਪਰ ਅਸੀਂ ‘ਅਵਰਿ ਕਾਜ’ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਨਿਜੀ ਕੰਮ ਜਾਂ
ਕਮਾਈ — ‘ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ’ ਵਲੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਮਚਲੇ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ
ਹਾਂ।

ਜੇ ਕਦੀ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਇਕੀ ਗਰਜ਼ਾਂ
ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ !!

ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ ਹੋਰਿ ਸਗਲੇ ਬਿਉਹਾਰੀ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੫)

ਜੇਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ-ਸੁਚੇ ਤੇ ਜੜ੍ਹੁਗੀ ‘ਉਪਦੇਸ਼’ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਣਗਹਿਲੀ
ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਵਿਸਾਰਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ —

“ਸਿਮਰਨ”

ਸਾਧੇ ਇਹੁ ਜਗੁ ਭਰਮ ਭੁਲਾਨਾ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛੋਡਿਆ ਮਾਇਆ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਾ॥ (ਪੰਨਾ-੬੮੪)

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਸੁਣਦਿਆਂ, ਪਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ
ਵੀ ਸਾਡਾ ਮਾਇਕੀ, ਮਾਨਸਿਕ, ਪਰਮਾਰਥਿਕ ਅਰਥਾਤ — ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਝੂਠੀ
ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਨਿਘਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ —

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੩)

ਮਨ ਕੇ ਅਧਿਕ ਤਰੰਗ ਕਿਉ ਦਰਿ ਸਾਹਿਬ ਛੁਟੀਐ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੮੮)

ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਸਾਖੀ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ —

ਕੋਈ ਭੋਲਾ ਭਾਲਾ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਰੱਤਾ ਸਾਧੂ ਉੱਥੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ। ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੋਕੇ ਉਸਦੀ ਲੱਸੀ ਬਣਾਕੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਪਿਆਈ। ਸਾਧੂ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਮਿਟਾਈ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਬਦਲੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸਨੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਠਾਕੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ !! ਵਾਹਿਗੁਰੂ !!! ਕਹਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪਦਾ ਰਹੁ, ਫਿਰ ਦੇਖ ਇਸਨੂੰ ਕੀ ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਫਕੀਰ ਤਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਅ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਫੁਰ ਪਈਆਂ, ਉਸਦੀ ਖੇਤੀ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਫਲਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਸਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮਾਂ-ਜਾਏ ਭਰਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਕਹਿਣਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਿਲ-ਟੁੰਬਵਾਂ ਜਵਾਬ ਸੀ —

‘ਜੇ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰਦਾ ਹਾਂ !’

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ — ‘ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਓ’ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਆਤਮਿਕ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਾਡੇ ਅਖੌਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਸ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਅੰਤਰ ਅਥਵਾ ਫਰਕ ਹੈ।

1. ਉਸ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਦੇ ਭੋਲੇਪਣ ਵਿੱਚ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕਿਸ਼ਮਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਛਾਂਈ-ਮਾਂਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ‘ਸਤ’ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਨਾਮ ਨੂੰ

‘ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਡੇ’ ਵਾਂਗ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕਮਾਇਆ। ਪਰ ਅਸੀਂ ‘ਸਿਮਰਨ’ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕਿਉਂ ? ਕਿਆ ? ਕੈਸੇ ? ਦੇ ਭੰਬਲ ਭੂਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਅੱਸੋਲ ਸਮਾਂ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਲਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ !

3. ਜਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਾਧੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਅਰਥਾਤ് ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਘਰੇਲੂ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲ (priority) ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ‘ਸਿਮਰਨ’ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਇਕੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਮਾਇਕੀ ਰੁਝੇਵੇਂ ਇਤਨੇ ਵਧਾ ਲਏ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ‘ਸਿਮਰਨ’ ਕਰਨ ਦੀ ਛੁਗਸਤ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕਿਤੇ ‘ਸਿਮਰਨ’ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਸ ਜਾਂ ਤਰਲਾ ਕਰਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੈਸੋਂ ਮਨ ਕਿਰਤਿ ਬਿਰਤਿ ਮੈਂ ਮਗਨ ਹੋਇ।

ਸਾਧ ਸੰਗ ਕੀਰਤਨ ਮੈਂ ਨ ਠਹਿਰਾਵਈ।

(ਕਬਿਤ ਭਾ. ਗੁ.-੨੩੫)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ‘ਪਹਿਲ’ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—

ਰਾਖਨਹਾਰੁ ਸਮ੍ਰਾਤਿ ਜਨਾ॥

ਸਗਲੇ ਛੌਡਿ ਬੀਚਾਰ ਮਨਾ॥

(ਪੰਨਾ-੬੧੩)

ਏਕੋ ਜਪੀਐ ਮਨੈ ਮਾਹਿ ਇਕਸ ਕੀ ਸਰਣਾਇ॥

ਇਕਸੁ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪਿਰਹੜੀ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥

(ਪੰਨਾ-੬੬੧)

ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਕੋ ਜਸੁ ਗਾਉ॥

ਆਨ ਸੁਆਦ ਬਿਸਾਰਿ ਸਗਲੇ ਭਲੋ ਨਾਮ ਸੁਆਉ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੨੦)

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨)

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਪਾਨੀ ਛੋਡਹੁ ਮਨ ਕੇ ਭਰਮਾ॥

ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਜਪਹੁ ਰੇ ਪਾਨੀ ਪਰਹੁ ਏਕ ਕੀ ਸਰਨਾ॥

(ਪੰਨਾ-੬੬੨)

4. ਜਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ, ਤਨ, ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਅੱਖਰ — ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਰੁਝੇਵੇਂ ਘਟਾ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੋਲੋੜੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਅਥਵਾ ਮਾਇਕੀ ਖਲਜਗਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

5. ਜਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ —

ਜਿਨੀ ਚਲਣੂ ਜਾਣਿਆ ਸੇ ਕਿਉ ਕਰਹਿ ਵਿਖਾਰ॥

(ਪੰਨਾ-੭੮੭)

ਪਰ ਅਸੀਂ ਖਾਹ-ਮਖਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਅਥਵਾ ‘ਵਾਹ-ਵਾਹ’ ਦੀ ਖਾਤਰ ਅਪਣੇ ਫਾਲਤੂ ਰੁਝੇਵੇਂ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਅਜਾਂਈ ਗਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਤਾਕੀਦੀ ਹੁਕਮ ਹੈ —
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਅਲਿਪਤੇ ਵਰਤੈ....॥

(ਪੰਨਾ-੧੦੪੪)

ਰੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤੂੰ ਹਰਿ ਸਿਉ ਜੋਰੁ॥
ਕਾਜਿ ਤੂਹਾਰੇ ਨਾਹੀ ਹੋਰੁ॥

(ਪੰਨਾ-੨੩੯)

ਗੁਰ ਸਿਖ ਮਨਹੁ ਨ ਵਿਸਰੈ ਚਲਣੁ ਜਾਣਿ ਜੁਗਤਿ ਮਿਹਮਾਣਾ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.-੩੨/੧)

ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ —

ਈਰਖਾ
ਦਵੈਤ
ਝੂਠ
ਫਰੇਬ
ਗਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ

— ਆਦਿ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਤੇ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਹੋਰ ਨਿੱਘਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਅਉਗਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਸਾਡੀ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ —

ਨਾਨਕ ਅਉਗੁਣ ਜੇਤੜੇ ਤੇਤੇ ਗਲੀ ਜੰਜਿਰ॥

(ਪੰਨਾ-੫੬੫)

ਅਨ ਕਾਏ ਰਾਤਜ਼ਿਆ ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ॥

ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਿਆ ਤੇਰਾ ਕੋਇ ਨ ਬੇਲੀ ਰਾਮ॥

ਕੋਏ ਨ ਬੇਲੀ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਸਦਾ ਪਛੋਤਾਵਹੇ॥

ਗੁਨ ਗੁਪਾਲ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ਫਿਰਿ ਕਦਹੁ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵਹੇ॥

(ਪੰਨਾ-੫੬੬)

ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ ਨਿਤ ਫਾਸਹਿ

ਛੁਟਸਿ ਮੂੜੇ ਕਵਨ ਗੁਣੀ॥

(ਪੰਨਾ-੬੬੦)

ਜੇਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਤੇਤੇ ਲਗਹਿ ਦੁਖ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੯)

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥

(ਪੰਨਾ-੩੯)

ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੋਂ ਅਸੀਂ, ਪਾਠ, ਪੂਜਾ, ਧਰਮ, ਕਰਮ, ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਤਾਂ

ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਲੀਨ ਨੀਵੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਭਰੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਆ, ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਡੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਭਗਤੀ ਪਾਬੰਡ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ —

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਰੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੧)

‘ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ‘ਭੇਦ’ ਹੈ, ਇਸਦਾ .ਗਿਆਨ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਥਵਾ — ‘ਸਾਧ-ਸੰਗਤ’ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਠਿਨ ‘ਆਤਮਿਕ-ਘਾਲਣਾ’ ਕੋਈ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਘਾਲਦਾ ਹੈ —

ਜਨ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਖੇਲੁ ਕਠਨੁ ਹੈ

ਕਿਨਹੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਨਾ॥ (ਪੰਨਾ-੨੧੯)

ਇਹੁ ਨਿਧਾਨੁ ਜਪੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥

ਸਭ ਜੁਗ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੬)

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥

(ਪੰਨਾ-੬)

ਐਸੋ ਰੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਮੀਠਾ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਡੀਠਾ॥ (ਪੰਨਾ-੮੮੬)

ਅਜਿਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮਨ ‘ਆਤਮ-ਪ੍ਰਾਇਣ’ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਮਨ ਵਜਦ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਕਹਿ ਉੱਠਦਾ ਹੈ —

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਹਉ ਜੀਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ॥

(ਪੰਨਾ-੪੦)

—ਚਲਦਾ

© ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਏਸੇ ਕਲਮ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰੁ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ 132 ਲੇਖ (13 ਕਿਤਾਬਾਂ) ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਤਰਜਮਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਲੇਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਜਪ-ਤਪ ਸਮਾਗਮ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮ-ਬੁੰਗਾ, ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ ਵਿਖੇ ਮਾਰਚ, ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ (20-30) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੋਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੋਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ 15-15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ, ਬੁਢਲਾਡਾ-ਸੁਨਾਮ, ਬਰਾਸਤਾ (ਵਾਈਆ) ਜਖੇਪਲ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਤੇ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੱਜਣ ਇਹ ਲੇਖ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਵੈਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ:-

Website : www.brahmbungadodra.org

E-mail : info@brahmbungadodra.org

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 073074-55097, 01652-255097, 99149-55098

❖ ਸ਼ਾਖਾ ❖

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ (ਦੋਦੜਾ)

ਦੱਖਣੀ ਬਾਈ ਪਾਸ, ਦੋਰਾਹਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ

ਫੋਨ : 073074-55098, 01628-258697, 099149-55098

❖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ❖

ਸੈਕ੍ਰੈਟਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ-ਬੁੰਗਾ ਟ੍ਰਸਟ (ਰਜਿ.)

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 73074-55096